

VISIÓ CARTOGRÀFICA DEL NOSTRE POBLE. NOTÍCIA.

L estudi de la terra sempre ha tingut un valor incalculable i de vegades, al món, succeeixen fets que ens en fan adonar. Com quan fa tot just pocs mesos, l'exèrcit d'Israel va bombardejar un campament neutral de les Nacions Unides pel sol fet de posseir mapes de la zona en guerra. Uns fets com aquests, ben lamentables per cert, sols ens confirmen aquesta tesi. Ans sols queda apreciar-nos-la.

El primer cop que el nostre poble apareix en un mapa que coneguem és en l'"Orbis Terrarum", un mapa possiblement encarregat per la Generalitat de l'època al cartògraf Johanes Baptista Vrints i publicat en 1603 a Amsterdam. Aquest mapa es troba actualment al Museu Marítim d'Anvers (Països Baixos) i té com a motiu principal Catalunya. És lògic doncs, que el nostre poble només hi aparegui amb un símbol d'allò més petit, concretament una església i amb el topònim de "N. S. del Picart" rodejat d'altres com "Montagut", "Alcayset", "Penyal", "Gimenelles",... El nostre topònim, es clar, es deu referir a l'antiga església que existia sota l'actual, dedicada a Sta. Maria.

Altres mapes molt semblants apareixeran posteriorment, sempre amb les mateixes característiques pel que fa a Alpicat. Però els segles que vindran aportaran a la cartografia un motiu força

important: la guerra. En efecte, després de la Guerra dels Segadors apareix un mapa de l'Alt Segrià "Carte du gouvernement d'Algoire" (1668), un mapa que té com a motiu de la batalla que hi hagué a Alguaire. I les guerres següents no es queden en menys; són importants els mapes que es conserven a la seu del Servicio Geográfico del Ejército a Madrid o la "Plan de Lerida assiégé et pris d'assaut..." (1810) un magnífic mapa en motiu de l'assetjament de Lleida durant la Guerra del Francès on hi podem distingir les posicions dels exèrcits, els camins, els carrers,... i sobretot la nostra Horta, amb els canals i els pendent però no comprén el nostre poble ni el ferrocarril ja que llavors encara no estava construït.

Hem vist doncs, que els exèrcits es nodreixen dels mapes durant les guerres, com també heu pogut entreveure la importància de les nostres terres. Val a dir també que les seqüeles foren notables, Alpicat mateix quedà totalment despoblat i ruïnós durant la Guerra dels Segadors.

Ara anem a veure una altra aplicació dels mapes: l'enginyeria. La gran obra hidràulica del segle passat fou sens dubte el Canal d'Aragó i Catalunya la construcció del qual motivà la confecció de dos mapes on hi apareix el nostre poble de forma destacada. Daten del 1899 i comprenen totes les zones de reg, dividides en seccions (Alpicat pertanyia a la 4). Hi surten topònims com: "Vilanova

d'Alpicat", "Salguaire", "Remmat", "Acequia de Vilanova de Alpicat" (la Sequieta) o "Canal de riegos de Lérida" (Reg Nou). Pel que fa a la infraestructura destaca la representació dels canals, detallats amb els quilometratges, els salts d'aigua, (per cert, la Sequieta només apareix dibuixada fins abans de travessar "la Mina"); també hi apareixen els camins de Malpartit i de Torrefarrera. Els usos de sòl ens denoten que la major part del nostre terme era dedicat al secà excepte la zona regada pel Reg Nou.

El canvi de segle ens farà veure com avançaven les tècniques; encara però es fan els mapes a mà, de totes maneres amb més precisió i major escala. Concretament el primer mapa que he trobat de principis de segle es diu "Plànol topogràfic de la zona al voltant de la ciutat de Lleida compresa entre Vilanova d'Alpicat, Sudanell i el terme d'Artesa de Segre"; és a escala 1:10000 i data de la primera dècada dels nou-cents. L'escala permet distingir-hi els carrers del nostre poble, llavors no gaire gran per cert (el Carrer de Lleida no passa de la farmàcia); un element hi destaca: en el mapa s'hi pot veure dibuixada l'antiga bassa que hi havia hagut on fins fa poc hi havia el Sindicat. Els topònims del terme es corresponen a torres principalment: "Torre Morera", "Molino de Canot", "Hostal del Ramón" (avui del "Lluc"), etc. Queden representats els barrancs, els tossals (amb les

seves corresponents altures) i els camins, com el de l'"Empalme" que havia estat recentment construït.

La gran passa assolida en aquest segle fou veritablement l'edició de cartografia en sèrie que permeté la cobertura total del territori estatal. Aquesta fita que solament podia fer-se per un organisme estatal, fou materialitzada en el nostre estat per l'Institut Geogràfic y Catastral que endegà el projecte de cartografiar l'estat a escala 1:50000 havent d'editar més 1500 mapes numerats per tal de cobrir-lo, els 359 i 388 dels quals corresponen al nostre poble. La primera edició del 388, anomenat "Lérida", cartografia la meitat sud del nostre terme. S'hi pot observar la creixença del casc urbà respecte al mapa anterior com també altres infraestructures: les cabaneres que passaven per la Sardera anant cap als Pirineus, la nova línia elèctrica que anava d'Alcarràs cap a Malpartit i els camins, que hi són tots i amb el corresponent nom; en aquest sentit sorprèn el nom del camí que baixa del repetidor de TV3 al Camí de Raïmat ja que és anomenat "Co de Hoín". A destacar els usos de sòl que ens precisen que els cultius majoritaris eren la olivera i el "llaurat".

Tornem a les guerres;

estem lògicament parlant de la Guerra Civil. Pel que fa al cantó republicà tenim el mapa de la "Secció d'Obres i Fortificacions de la Generalitat" que és una reproducció de l'anterior mapa en fotostat. Pel cantó franquista el SGE edita l'any 1938 un mapa a escala més gran, 1:25000 anomenat també "Lérida" d'on hi podem destacar dues coses: els nom dels camins ("C. de Pon de Puell", "C. de Camor de Muncada", "C. de Auve", "C. de Paso del Burro", etc.) i el fet que el poble ja no creix lògicament pel motiu de la guerra.

S'acaba la guerra, però no les estratègies cosa que no us ha de semblar estrany que l'OTAN també s'interessí per nosaltres. Doncs si, aquest organisme també té mapes del nostre poble i fins hi tot en coneix les propietats; a més com que les tècniques se serveixen de la fotogrametria (fotografia aèrea) s'avança en precisió i detall. Així doncs, en aquests mapes hi detaquem construccions del poble com: "Tanques Purificación" (Les Basses), "Antena de radio-enlace" (TVE), "Torre Fantasía". Els mapes, els quals estan escrits en anglès i castellà, cobreixen tota Europa i altres territoris a escala 1:50000 doncs l'ajuda econòmica del "Pla Marshall" no és pas a fons perdut. També us diré que no es pot conèixer

l'evolució de la construcció del "Polvorí" de la Sardera ja que en tots els mapes anteriors aquesta instal·lació militar queda censurada.

Per a acabar senyalaré la gran explosió de noves tècniques durant aquests últims trenta anys que fan que avui puguem disposar de cartografia variada al públic en general com els mapes que editen l'IGN, el SGE o l'Institut Cartogràfic de Catalunya gràcies als quals podem obtenir mapes topogràfics, mapes temàtics (com el geològic de l'ICC on s'hi representa la perforació petrolífera que hi hagué en el nostre poble durant els anys seixanta) i ortofotos (fotos aèrees amb caràcter de mapa) del nostre estimat poble.

Aquesta forma de veure Alpícat a través de la representació cartogràfica ens obre una visió que ens fa entendre la importància i estimació que ha tingut la nostra terra des d'antuvi fins ara. Aquest fet, només ens pot dur a l'estima dels nostres contextos geogràfics més significatius, el més important dels quals: els Països Catalans. Aquella contrada que desde Fraga llevant enllà que ens nodreix i agermana.

Gerard Escuer i Parramonà.

Part d'aquesta informació ha estat tret a del fons cartogràfic de la Cartoteca de Catalunya.

FORN DE PA
JOSEP VILA

ESPECIALITAT EN TOT TIPUS DE COQUES
CUIT AMB LLENYA

C/ LLEIDA, 85 - TEL. 73 60 83 - ALPICAT (Lleida)

SAT DEL PI, SCP

CIF G-25318213

Partida Rovinals, 3 - Tel. 973 - 73 61 83
25110 ALPICAT (Lleida)

ELS ORÍGENS DE LES COSES

Sulfat ve de sofre

Sofre. Conegut ja per l'home prehistòric perquè es troba nadiu a flor de terra, sobretot en llocs volcànics i encara que en estat lliure és molt abundant a la superfície de la terra així com en el fons del mar al voltant de les sulfatares volcàniques, ho és més en forma de sulfurs i de sulfats, és a dir, els seus compostos.

El seu nom ens ha arribat del mot llatí "sulphur", encara que, el primer nom que es recorda li van posar els grecs: "theion", que vol dir fumejant. A la Bíblia se'l menciona amb el nom de "pedra inflamable".

Els grecs i romans el veien com un producte infernal; com que es troba generalment prop dels volcans, tant dels que encara són actius com dels que fa segles s'han apagat, hi veien un signe de l'activitat del déu Vulcà en les profunditats dels abismes. I com que si posaven foc el sofre es cremava desprenent una mala olor que empestava i a més els gasos que desprenia eren tòxics, van pensar que, ves per on, l'infern n'era ple. Així no és gens estrany que sofre i infern vagin de la mà en el mite, i al "banyeta" se l'hagi sempre envoltat, en els contes, d'aquest estol fumejant.

Ningú no s'atrevia a fer servir el sofre per a alguna cosa de més profit que no fós blanquejar la roba amb els vapors produïts en la seva combustió, fins que van arribar els alquimistes.

El primer del qual se'n tenen notícies que va utilitzar el sofre per tal d'intentar alterar el plom i obtenir-ne or va ser Yabir. Fundador de l'alquímia àrab, la seva vida va coincidir amb l'època daurada de la Bagdad del segle VIII. Va ser alquimista de la cort del califa Harun al-Raschid i amic personal del visir Yafar, dos personatges que apareixen en molts del contes de "Les mil i una nits"...

No solament el color del sofre va fer pensar a molts alquimistes que podria ser un component de la cobdiciada "pedra filosofal", que podia convertir en or els metalls més barats, el fet que després de cremar-se produís altres noves substàncies, va impulsar la seva utilització en innumerables experiències per tal d'aconseguir aquella misteriosa substància.

No obstant tota la manipulació que segurament se'n va fer del sofre durant els segles posteriors, no tornem a trobar notícies fins el segle XIV. Aquestes notícies se situen a Espanya on, al voltant del 1366, vivia un alquimista que va escriure força obres sota el pseudònim de "Gerber", nom cristianitzat de l'anterior i famós Yabir, aparentment per tal de fer-se passar per ell. Hagués estat millor conèixer el seu autèntic nom; avui dia no hi hauria cap poble ni vila agrícola que no l'hagués posat en un dels seus carrers.

Fou el primer en descriure els àcids minerals anomenats forts, entre ells, l'àcid sulfuric i ves per on que intentant trobar la fórmula màgica per tal d'obtenir or, va fer un descobriment que, en l'actualitat és més valuós que el daurat mentall. Si tot l'or existent en el món desaparegués, difícilment ens afectaria tant com la pèrdua dels àcids forts.

No va ser fins al final del segle XV que un tal

Basilius Valentinus va trobar una manera industrial d'obtenir l'àcid sulfúric: se li va ocórrer destil·lar el "vidriol", que era un mineral de sofre i ferro (avui dia se'n diu "vidriol verd") barrejat amb arena i li va sortir un dissolvent molt enèrgic que va batejar amb el nom d'"oleumvitrioli", un producte que els nostres avis utilitzaven amb el nom d'"oli de vidriol".

Fou en el segle XVIII que les aplicacions del sofre i de l'àcid sulfúric van pendre volada. Actualment se'n consumeix mundialment més de 12 milions de tones d'aquest àcid cada any fins el punt que, el desembolupament industrial es mesura precisament pel consum que fa l'àcid sulfúric.

Sofre. Ell sol ja té un munt d'utilitats. En medicina s'ha fet servir en pomades per a les malalties de la pell. Els agricultors l'han fet servir durant segles per esterilitzar les bótes i per combatre l'oïdium dels ceps i, barrejat amb calç, per examinar crets tipus de fongs dels arbres fruiters. En general té o ha tingut moltíssims usos: vulcanització del cauxú, fabricació del paper, de la cel·luloide, de la pólvora, dels llumins,... Essencial per a la vida: si reuníssim els àtoms de sofre del nostre cos farien una massa d'uns 100grams.

Àcid sulfuric. Encara té més aplicacions ja que intervé en la preparació de gairebé tots els altres àcids usats en els laboratoris (acètic, nítric, clorhídric, cítric, tartàric,...), es fa servir per refinar olis i derivats del petroli: gasolina, querosè,... S'utilitza en la fabricació de colorants, pintures, teixits, plàstics, explosius, drogues, desinfectants, sulfats... Amb ell es fabriquen els adobs dels camps, sobretot els importants sulfats amònics i superfosfats, imprescindibles en la nostra comunitat...

PLANTES AL NOSTRE ABAST

Remeis casolans

Les plantes són tresors que tenim al nostre entorn i que, de vegades, no en fem prou cas ni ús, quan en realitat sembla que ens poden guarir en moltes ocasions. Així hi ha un gran nombre de llibres i revistes que sovint ens parlen de les seves propietats, i un bon plec d'herboristeries que ens ofereixen plantes d'aquí i d'allà per tal de ser utilitzades en infusions, cataplasmes, banys, locions,... Si n'hi ha tant de rebombori per alguna raó serà.

Sigui com sigui, avui dia hi deu d'haver molt poca gent que no pugui dir: jo no n'he tastat mai!. Si més no, un té, una til·la o potser un cafè se l'hauran pres.

Fem-nos ressò de tot aquesta saragata que, més que apaivagar-se, sembla ser un tema de conversa freqüent, hem desempolsat el llibre que l'àvia considerava un autèntic tresor cultural, per allò de que transmet no solament una simple recepta sinó tota aquella filosofia hereva de cents d'anys de monjos i monestirs.

Amb aquesta premissa degotem tot un seguit de consells que, com veureu, poden abastar des de la persona fins els projectes materials que l'envolten.

Ara, a l'estiu, és més normal patir, per exemple:

Diarrea

Poseu 10 g. de sempreviva en un litre d'aigua.